

Pussimeq og Isseq

To grønlandske piger fra den ældste missionstid

Af Mads Lidegaard

Der kendes ikke mange grønlandere fra den ældste missionstid for 260 år siden, og de fleste af dem er fra den danske missions skrifter. Fra den herrnhutiske mission er Qajarnaq nok den eneste, der kendes, ikke mindst gennem det digt, Spindler 1891 skrev om hans omvendelse.

Der var dog mange andre, der gjorde sig gældende og som omtales i de herrnhutiske skrifter, især i David Crantz: »Historie von Groenland« fra 1765 samt i brødrethrenighedens egne arkivalier i Herrnhut i Tyskland.

I denne artikel vil jeg fortælle om et par af dem – to søstre, der fik et bevæget levnedsløb, og som gennem de samtidige skildringer træder så klart frem, at man også får et indtryk af deres personlighed.

Man må dog være opmærksom på, at de herrnhutiske skrifter er den eneste kilde til vores viden, og i det følgende er jeg da også afhængig af disse kilder, der jo er helt bestemt af det herrnhutiske syn og derfor må tages med forbehold. Kilderne er fyldte med opbyggelige skildringer af pigernes omvendelseshistorier i en meget anvendt herrnhutisk stil

med mange klicheer om de omvendtes syndenød og anfægtelser. Disse afsnit var standard i herrnhutisk terminologi, og jeg har stort set udeladt dem.

Den historiske baggrund

1721 startede Hans Egede sin danske mission på Håbets ø, men allerede 1733 sendte kongen en gruppe tyske herrnhutmissionærer til Godthåb, officielt for at hjælpe Egede, fordi man i København mente, der var for få synlige resultater af hans mission.

Egedes og herrnhuternes trosopfattelse var dog meget forskellige, og disse mæriske brødre, som de kaldtes, blev mere konkurrenter end hjælpere. De slog sig ned et stykke fra kolonien ved Ny Herrnhut, og mens Egede møjsommeligt prøvede at indterpe den nye trosgrundsætninger i grønlanderne, før han

Mads Lidegaard har en fortid som præst og seminarielærer i Grønland. Han har skrevet flere bøger om grønlandske emner, således »Eskimoerne og Kirken« om eskimoernes kristning i Canada og Alaska – samt »Grønlandernes kristning«.

skred til at døbe dem, appellerede brødrene til folks følelser med særlig vægt på Kristi lidelse og død, og når de ad den vej havde fremkaldt en omvendelse, kunne de døbe.

Mens Egedes grønlandere blev boende i deres egne jordhuse og telte omkring kolonien og stort set fortsatte deres vante tilværelse, søgte brødrene at skabe et stort kollektiv, hvor hele menigheden var organiseret i faste rammer med fælles økonomi og et gennemført socialt fællesskab.

De to systemer passede dårligt sammen, hvorfor brødrene da også søgte at isolere deres tilhængere fra de i deres øjne nærmest vantro i Egedes menighed, og der opstod da efterhånden to ret adskilte og forskellige menigheder omkring Godthåb.

Forskellene viste sig også i de to menigheders sammensætning. Egede arbejdede overvejende blandt den nogenlunde fastboende befolkning omkring kolonien ude ved kysten. Brødrene fandt deres tilhængere dels blandt rensdyrjægerne i bunden af fjorden, hvor de efterhånden oprettede en missionsstation, dels blandt de skarer af rejsende fra syd, der til stadighed kom op langs kysten. Der var startet en slags folkevandring fra det sydlige Østgrønland rundt om Kap Farvel og videre op langs kysten, formentlig lokket dels af de fremmede hvalfangere og deres spændende varer, dels af de nyanlagte danske kolonier.

Disse vandringsfolk kaldte man sydlændinge. De skilte sig ud fra den hjemmehørende befolkning og var vel også konkurrenter på jagtmarkerne. I virke-

ligheden var mange af dem nok oprindelig fra østkysten og derfor også med en anden kulturel baggrund end vestgrønlanderne.

Den grønlandske »førstegrøde«

De tyske brødre var fra starten helt ukendte med grønlandsk sprog og kultur, og det varede længe, før deres forkyndelse vandt genklang hos grønlanderne. Den første, der følte sig alvorligt ramt af den, var den før nævnte Qajarnaq, der med andre sydlændinge passerede Ny Herrnhut 1738 og hørte på brødrenes taler. Hans omvendelse var så alvorlig, at han som den første grønlander blev døbt det følgende år sammen med sin familie.

For herrnhuterne var den første omvendte på en ny missionsmark, »erstling« som de kaldte det, førstegrøden, noget ganske særligt. De blev nærmest dyrket som en slags halvhelgener, og det var almindelig skik, at de på et tidspunkt blev sendt hjem til præsentation i modermenigheden i Tyskland, dels som et tegn på, at arbejdet havde båret frugt, dels for at stimulere den hjemlige offervilje over for de mange missionsstationer, som dette lille samfund skabte rundt i klodens mest afsides egne.

Glæden over den grønlandske førstegrøde blev dog kun kort. Han døde allerede et par år efter sin dåb af en pludselig sygdom. Sådan var situationen ved Ny Herrnhut, da de to søstre Pussimeq og Isseq viste sig på scenen.

De to søstre

Sommeren 1741 anløb en skare sydlændinge, formentlig østgrønlandere,

Erstlingbillede fra brødremissionen i Zeist, malet af Johan Haidt 1747. Som de fleste af disse billeder viser det Kristus i centrum omgivet af de først døbte fra de forskellige brødremissioner i verden – derfor med folk af alle racer og farver. Som nr. 3 fra venstre ses Qajarnaq i sin grønlandske anorak, viftende med en palmegren som de andre. Maleren har ikke kendt Qajarnaq, så der er ikke tale om noget portræt. Billedet er det eneste af Qajarnaq i hel figur. I teksten forinden står skrevet ved ham: »Qajarnaq fra Straat Davis«.

Ny Herrnhut. En af dem var den 20-årige Qussimeq, en anden hendes lidt yngre søster Isseq (der på østgrønlandsk betyder et trommeskind og vist er beslægtet med »isse«, øje). De var begge opvakte og hurtige.

Isseq var fra starten ikke modtagelig for brødrenes ord. Da de prøvede at trænge ind på hende og spurgte, om hun ikke følte noget savn i sin sjæl, svarede hun lige ud, at den snak forstod hun ikke – hun havde efterladt sin sjæl sydpå! Længe forblev hun upåvirket af brødrenes lære.

Pussimeq blev derimod hurtigt grebet af den nye forkyndelse med dens

særlige appel til syndsbevidsthed. Hun lod sig optage som elev hos missionærerne – til stor irritation for hendes husfæller, der tvang hende væk til en anden boplads – måske fordi de ikke ville undvære hendes arbejdskraft. Hun flygtede dog snart tilbage til missionen og bad om at måtte blive der, og hun blev hurtigt en værdifuld medarbejder i kraft af sin gode forstand, sin alvor, sin frimodighed og ikke mindst sit mod.

Engang var en af missionærerne således alene hjemme på stationen, da en flok aggressive hedenske grønlandere trængte ind i huset og optrådte truende. Pussimeq blev klar over situationens al-

Også et erstlingbillede af Johan Haidt, måske et forstudie til et meget stort maleri, der gik tabt under sidste verdenskrig. Billedet hænger i udstillingssalen til arkivet i Herrnhut. Qajarnaq skimtes mellem de to store mænd i venstre side, kendelig på sin anorak. Ved Jesu fødder knæler Sarah med sin nyfødte dreng i amaap på ryggen, mens hun kysser naglegabet i frelserens fod. Lige bag hende skimtes hendes mand, Simon Arbalik. Da maleren har kendt både Sarah og Simon, er det sandsynligt, at der kan være portrætlighed i billederne af dem.

vor, gik direkte ind i løvens hule og skældte flokken huden fuld, hvorefter hun prøvede at appellere til deres bedre følelser, og det endte med, at de luskede beskæmmede bort.

En anden gang overværede hun en trommedans-seance i Kangeq. I sin vrede herover slog hun trommen i stykker – og skældte igen dygtigt ud. Også det slap hun heldigt fra, formentlig i kraft af en medfødt autoritet. Men farligt var det: Dels forgreb hun sig nok på noget helligt, dels var hun jo »kun« en kvinde, og de havde ikke nogen høj status i dette fangersamfund.

Hun var også højt respekteret af missionærerne, og allerede et år efter sin ankomst blev hun 30. okt. 1740 døbt med dåbsnavnet Sarah, som hun selv havde ønsket. Da Qajarnaq døde, blev hun den nye »erstling« og var siden meget aktiv i missionen i kraft af sit sprogkendskab og var således brødrene behjælpelig, da de gik i gang med at oversætte evangelierne til grønlandsk.

En særlig indsats gjorde hun over for kvinder og børn – gik ind på deres problemer og vejledte dem ud fra sine egne erfaringer. Det skyldtes ikke mindst hendes indsats, at der nu begyndte at

komme gang i omvendelserne – også blandt de fjernereboende.

I mellemtiden var den genstridige Is-seq også blevet omvendt, dels af sin søster, dels af sin døende mor, der selv var blevet påvirket af sin ældste datter. Pigen var velbegavet og lærte sig at læse, men hun var også utålmodig, når hun syntes, det gik for langsomt fremad og kunne da græde sine modige tårer. Også hun blev hurtigt en god støtte for missionærerne, hvilket førte til en vækkelse med stor tilgang af nye troende.

Medvirkende til denne blomstring var også en ung fanger Arbalik, der 1741

fulgte med en familie fra Kangeq til Ny Herrnhut, også han var kvik og lærenem. Han blev hurtigt grebet af brødrenes tro, frigjorde sig fra sin husstand og flyttede med sin mor fast til stationen. Her indlogerede han sig i et telt med sin mor samt Qajarnaqs enke og børn. Også Sara flyttede ind i denne storfamilie, og Arbalik var ene om at forsørge alle disse kvinder og børn. Storfamilien var den sommer den eneste, der boede ved missionen.

Sammen med Sarah/Pussimeq fortsatte han oversættelsesarbejdet for missionærerne, og ifølge Crantz fandt de to

Førstegrødebillede af Haidt fra 1751 i unitetsarkivet, Herrnhut, vist en kopi af det forsvundne store billede. Sarah Pussimeq knæler ved Jesu fødder med sit barn på ryggen og en typisk grønlandsk hårtop. Bag hende sidder Simon. Mellem de to flotte mænd til venstre skimtes Qajarnaq.

Maleri af Haidt fra 1751, unitetsarkivet, Herrnhut. Det viser Kristus gående på en sky, omgivet og tilbedt af søstre fra menighedens søsterhuse. Isseq/Judith står med hårtop og anorak mellem de to lyse søstre lige foran Jesus – en fin placering. Vist eneste billede af hende og måske med portrætlighed, da maleren har kendt hende.

deres egne sproglige udtryk, som brødrene aldrig ville have fundet ud fra grammatikken, som var deres eneste hjælpemiddel. Derved kom de to unge til at sætte deres præg på den bibelske sprogbrug i den grønlandske brødre-menighed.

Der var nu kommet grøde i missionen. 1742 blev hele fem unge grønlændere døbt, blandt dem Isseq, der i dåben – igen efter eget ønske – fik navnet Judith, og Arbalik, der blev døbt Simon. Det var i missionstiden – også i den danske mission – almindeligt ved dåben at erstatte de grønlandske navne med bibelske. Kun enkelte grønlændere med mod dertil nægtede dette og fik lov at beholde deres gamle navn, således fx. Arnarsaq i Diskobugten. Der har formentlig for dåbskandidaterne været prestige forbundet med at få et sådant nyt navn, men det betød nok sjældent, at deres grønlandske omgivelser så også brugte det.

Nu havde brødrene fået en hel buket af »erstlinge« som en erstatning for den døde Qajarnaq, og alt tegnede lyst og lovende, selvom mørke skyer snart begyndte at trække op i horisonten.

Sarahs og Simons kriser

Ret kort efter sin dåb begyndte Sarah-/Pussimeq at ændre opførsel, blev pirrelig, gnaven, uregerlig og ude af sin vante ligevægt. Brødrene var meget bekymrede og prøvede at tale hende til rette, og det endte da også med, at hun erkendte sine fejl og grædende bad om forladelse.

Brødrenes forklaring på problemet var, at pigens store succes i missions-

*Simon Arbalik
døbt i Herrnhut d. 18. juni 1748.*

Simon/Arbalik, død i Herrnhut d. 18. juni 1748.

arbejdet og den lovprisning, hun stadig var ude for, var steget hende til hovedet og havde gjort hende hovmodig og selvbevidst, så hun havde mistet sin synder-erkendelse og dermed også det rette grundlag for troen. Da hendes lærere så søgte at bøje hendes hovmod, brast hun i gråd og indrømmede, at hun ikke længere følte den nåde og trøst, hun tidligere havde kendt, og hun syntes da igen at blive ydmyg af sind.

Brødrene drog den lære heraf, at de siden blev meget forsigtige med at rose og fremhæve de enkelte elever og i stedet i højere grad betonedes alles syndighed.

Samtidig havde også Simon/Arbalik fået sine problemer. Han havde forelsket sig voldsomt i en pige fra den danske koloni, som endda var udøbt. Det bebrejdede missionærerne ham stærkt. Han bøjede sig og erkendte, at han havde set mere på det ydre end på sjælen. Han lovede at holde sig fra pigen, men var ikke i stand til at holde sit løfte. Nu besluttede brødrene at gribe effektivt ind. Det var jo en af deres dyrebare »erstlinge«, der var kommet på afveje og måtte reddes. I deres menighed var det

ofte skik, at man fik sin ægtefælle ved lodtrækning – så var det Guds valg og derfor det rigtige. Alternativt kunne menighedens ledelse bestemme ægteskabet. Man bestemte derfor, at Simon og Sarah skulle indgå ægteskab.

Egentlig havde man ventet en protest fra Sarah. Grønlandske kvinder betragtede det nærmest som en skam godviligt at indgå i et ægteskab, da det kunne udlægges, som om man var mandegal. Man skulle helst protestere voldsomt og nærmest lade sig slæbe af sted ved hårene, selv om man inderst inde gerne selv ville. Men Sarah indvilgede uden protest, og parret blev da viet 1743 – det første bryllup i den herrnhutiske menighed og derfor en meget højtidelig handling.

Når man læser brødrenes beretning om Sarahs problemer, får man en fornemmelse af, at deres forklaringer nok ikke er de rigtige. Meget snarere har der været tale om en ulykkelig kærlighed.

Sarah og Simon havde arbejdet sammen og endda boet sammen som før nævnt. Der kunne let være sket det, at hun havde tabt sit hjerte til ham, og at han ikke havde gengældt hendes følelser og i stedet var faldet for den udøbte pige fra Godthåb.

Det ville give en naturlig forklaring på Sarahs pludselige sindsændring med pirrelighed og manglende opmærksomhed omkring missionen, men en sådan ulykkelig kærlighed ville hun jo være den sidste til at indrømme – ikke blot på grund af det upassende for en kvinde i at begære en mand, men også det upassende i over for missionærerne at erkende sådanne syndige tanker. Derfor

er hun gået ind på deres forklaringer om hovmod, og hendes tårer er da næppe faldet i græmmelse over hovmodet, men af sorg over hendes håbløse kærlighed og hele situation.

Hendes uventede villighed til ægteskabet finder da også en rimelig forklaring: På den måde kunne hun endelig få sin elskede. Året efter fik ægteparret en datter, der blev døbt Maria, den første barnedåb ved Ny Herrnhut. Hun døde dog et år efter, men 1746 fik Sarah igen en datter, der fik den døde søsters navn.

Både Sarahs og brødrenes forventninger om, at problemet nu var løst med ægteskabet, slog dog fejl. Simon kunne stadig ikke holde sig fra sin hedingepige, og missionærerne besluttede da effektivt at skille dem ad ved at gennemføre en længe planlagt hjemsendelse til modermenigheden i Tyskland, hvor man ønskede at se førstegreden fra Grønland.

Et andet formål med et sådant besøg var at lade grønlænderne se, hvordan livet formede sig i den hjemlige menighed og dermed bedre forstå ideen og systemet i hele den herrnhutiske bevægelse. Samtidig ville et besøg give grønlænderne større kundskaber både sprogligt og religiøst, så de kunne blive bedre støtter for missionen, når de vendte tilbage til deres land.

1747 sendte man da det nye ægtepar samt Judith/Isseq og to unge mænd eller drenge, Qajarnaqs søn Mathes og Angusinaq, med årets skib til Europa. Det blev en skæbnerejse for flere af dem, og man kan gisne om, at ægteparrets begejstring for projektet næppe har været overvældende, så meget mere,

som Sarah igen var gravid og næppe har haft lyst til den lange sørejse.

At Simon har udkæmpet svære kampe med sig selv for at bøje sig fremgår af en beretning fra 1746, skrevet af den herrnhutiske missionær Frederic Boehmish fra en fangsttur i fjorden. Simon skød en stor ren, gav grønlænderne et måltid og fremsatte da over for missionæren nogle bemærkninger: *»Nu skammer jeg mig ikke over at sige, at jeg vil tåle at blive vejledt af mine lærere som et lille barn. Jeg ved af erfaring nu, at vore lærere har et ærligt formål med os og ikke ønsker at herske over os«*.

Rejsen til Herrnhut

15. juli 1747 sejlede de fem grønlændere ledsaget af de to missionærer Stach og Schneider fra Godthåb og fik en stormfuld rejse over Atlanten, hvor alle led søsygens kvaler, ikke mindst den gravide Sarah.

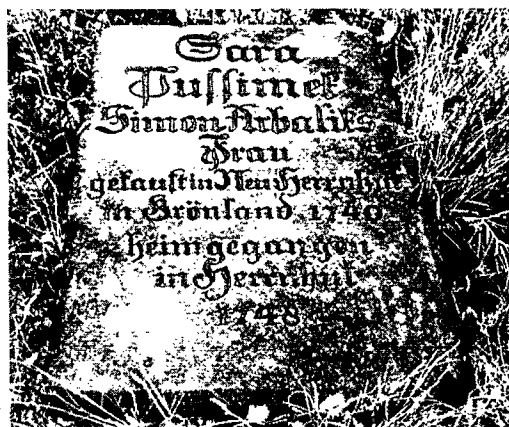
7. august ankom skibet til Holland, hvor man besøgte brødremenigheden i Amsterdam. Man forsøgte at lade grønlænderne rejse inkognito og kun træffe menighedens medlemmer for ikke at falde i dårligt selskab. Undervejs gennem Tyskland gav Simon dog en opvisning i kajak og nedlagde en and med sin fuglepil. De to unge mænd foretog denne rejse til fods.

22. august ankom selskabet til herrnhutstationen Herrnhag i Hessen. Her blev drengene, mens Stach rejste videre med Simon og de to søstre til selve Herrnhut, hvor de ankom 4. okt. Undervejs blev de i Gothar afhentet af heretugparret i en fornem droske. Siden vendte man ved juletid tilbage til Herrn-

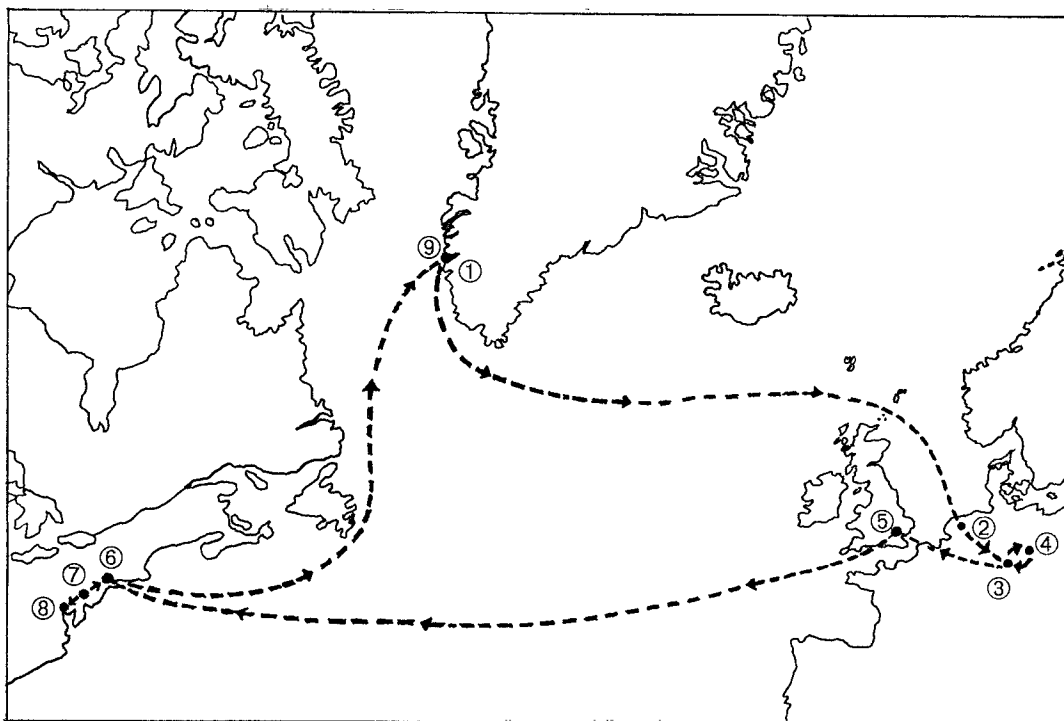
hag. I mellemtiden havde Sarah fået sit tredje barn, en søn, der blev døbt Johannes. Han døde dog kort tid efter.

Under disse ophold i de store modermenigheder mødte grønlænderne trosfæller fra menighedens missioner rundt i hele verden, af mange racer og folk. De var på besøg som de selv, man sad til bords sammen, og på den måde fik grønlænderne et godt indtryk både af den store verden og missionens globale karakter.

Foråret 1748 besøgte flere andre menigheder i Tyskland. Sarah, der var svækket efter barnets fødsel og død, blev nu syg og døde 12. maj, 28 år gammel. Hun blev begravet på kirtegården i Herrnhut, hvor hendes gravsten stadig findes med indskriften: *»Sara Pussimeq, Simon Arbaliks Frau. Getauft in Grönland 1740. Heimgegangen in Herrnhut 1748«*. Ved begravelsen holdt fru Stach en tale på grønlandsk og trøstede Judith/Isseq med, at hendes søster nok også ville

Sarahs gravsten i Herrnhut – nok den ældste bevarede gravsten over en grønlænder. Indskrift: *»Sara Pussimeq – Simon Arbaliks kone – døbt i Ny Herrnhut, Grønland, 1740 – hjemkaldt i Herrnhut 1748«*.

Judith's rejserute 1747-1749. 1. Ny Herrnhut d. 15. juli 1747. 2. Amsterdam. 3. Herrnhag. 4. Herrnhut. 5. London. 6. New York d. 12. maj 1749. 7. Philadelphia. 8. Bethlehem. 9. Ny Herrnhut d. 19. juli 1749.

være død, hvis hun var blevet i Grønland.

Et par måneder efter fulgte Simon sin kone i døden, 30 år gammel, som hun offer for de sygdomme, grønlænderne ikke havde kendt før og som derfor for dem let blev dødelige. Også hans grav findes stadig.

Det unge ægtepar havde fået en hård skæbne. Tre børn havde de fået. De to var døde som helt små. Den tredje, Maria, overlevede dem begge og døde så sent som 1781 i Ny Herrnhut i Grønland, vist ugift og barnløs. Turen var hård, ikke mindst for Sarah, og som alle grønlændere, der kommer væk fra deres land til helt fremmede egne og mennesker, har de nok lidt voldsomt af hjemve.

Herrnhuterne tog dog ved lære af tragedien og blev siden meget forsigtige med at hjemføre deres »erstlinge« til Tyskland, når det kostede så mange af dem livet.

Judith, der nu havde mistet sine nærmeste, flyttede ind i et af de søsterhuse, der var indrettet ved missionen for ugifte kvinder. Her havde hun det følgende år et beskyttet liv og knyttede venskab med flere af sine medsøstre – og fostrede tanken om, at et sådant hus kunne unge piger i Grønland også have behov for.

Samtidig dygtiggjorde hun sig på anden vis, lærte sprog og udvidede sine kundskaber, ikke mindst om sin kirke og dens lære. Af brødrene fik hun det

skudsmål, at hun havde et glad og muntert sind og var elsket af alle, hvor hun kom, også i Europa.

Hjemreisen til Grønland

Først ved nytår 1749 kunne de tre overlevende grønlandere tiltræde hjemreisen til deres land. Den gik over London, hvor de ankom 11. januar og besøgte de derværende brødre. De kom dog også i fornemt selskab: Prinsessen af Wales, kronprinsessen af England, inviterede dem til sit slot, hvor de indfandt sig i deres grønlandske dragter.

23. februar rejste de med missionsskibet »Irene« mod Amerika, hvor de skulle besøge herrnhutiske missioner i Georgia og Pennsylvania. 12. maj nåede de New York, hvorfra de rejste til Bethlehem i Pennsylvania. Her var de sammen med den overvejende indianske menighed, der ved et afsluttende »Liebesmahl«, kærlighedsmåltid, sendte kærlige skriftlige hilsener til deres trosfæller i Grønland.

For grønlanderne har det været en mærkelig oplevelse at møde disse indianere. I de århundreder, da eskimoer og indianere levede som naboer i den nordamerikanske tundra, var de to folk nærmest dødsfjender og begik blodige overgreb mod hinanden. Derfor var ordet for indianere, »erqillit«, for grønlanderne nærmest et skrækbillede for en slags blodtørstige umennesker. Nu havde disse tre grønlandere truffet rigtige indianere og opdaget, at de var søde og kærlige mennesker, der endda havde sendt varme hilsener med hjem til Grønland.

Judith vendte tilbage med en erfaring

om den store verden, som ingen andre grønlandere havde magen til. Det gav hende en særlig nimbus, som blev forstærket af hendes lyse og muntre sind og den autoritet, der åbenbart udgik fra hende. I hvert fald fortæller missionærerne, at de andre grønlandere opfattede det, som om Gud selv havde udvalgt hende og udstyret hende med ganske særlige gaver.

Judith i Godthåb

Så snart Judith/Isseq var hjemme igen, tog hun fat på at virkeliggøre sin drøm og skabe et søsterhjem for unge piger fra menigheden. Unge piger var i datidens Grønland nærmest uden rettigheder og blev ofte tvunget til giftermål af forældre eller slægtninge – eller bortført med vold af friere, selvom de ikke ville vide af dem. Med sit søsterhus ville Isseq beskytte dem mod dette og samtidig mod dårlig påvirkning og allehånde fristelser.

Hun samlede en flok piger og begyndte samme efterår selv at bygge huset sammen med dem. Samtidig overtalte hun familierne til at lade deres døtre og tjenerinder bo og sove i søsterhuset efter endt arbejde. Det lykkedes virkelig, og før vinteren kunne hun og pigerne flytte ind i huset, som hun siden med stor omsorg og dygtighed ledede til sin død. Pigerne holdt af hende for hendes muntre væsen og den sindets renhed, der prægede hende. For Judith, der aldrig selv stiftede familie, var pigernes lykkelige og ordentlige liv det store ønske, og hun glædede sig, når de trivedes.

I sine sidste år var hun svækket af dårlig hørelse og kunne ikke længere følge med i alt, hvad der skete, hvilket

ofte gjorde hende urolig. Hun havde også pådraget sig tuberkulose og spyttede blod, selvom hun længe søgte at skjule det for missionærerne. De sidste måneder var hun svag og mest sengeliggende, men bevarede sit humør. 13. oktober 1758 døde hun, kun ca. 36 år gammel – døden høstede tidligt i Grønland dengang. Hendes piger holdt en sidste hjertegribende liturgi ved dødslejet.

To dage forinden dikterede hun flg. brev til en søster, som havde været hende meget kær i Europa:

»Min kære A. C.

Nu sender jeg dig mit sidste kys af hjertet. Mit tabernakel (legeme) er yderst svækket og udtøret af sygdom, men jeg tænker uafsladeligt på min frelsers lidelser og glæder mig meget ved udsigten til det velsignede øjeblik, når han kalder på mig, så jeg vil se hans sår med egne øjne, for jeg er forløst ved hans dyrebare blod. Skønt jeg havde været villig til at tve lidt længere hos mine søstre, overlader jeg det dog til frelseren, og mit højeste ønske er at være hos ham. Når jeg tænker på den særlige nåde, han har ladet mig nyde her på jorden i hans menighed, fyldes mine øjne med tårer. Jeg elsker ham og vil altid gøre det. Endnu engang hilser jeg alle søstre, som er sammen med dig. Jeg føler mig nu for svag til at fortsætte.

Din kære Judith«.

Som før nævnt dyrkede herrnhuterne deres »erstlinge«, de først døbte i en menighed, som en slags helgener, og ganske som man i andre kirker havde helgenbilleder, havde brødrene malerier af deres førstegrøde i deres menigheds-huse. På den måde er der også bevaret nogle malerier af de grønlandske »erst-

Judith. (Udsnit af J. V. Haidt's billede side 198.

linge«, Qajarnaq, Isseq, Sarah og Simon. De findes i modermenighederne i Tyskland, mest i Herrnhut og Herrntag. Det er usikkert, hvor stor person-ligheden er, men den maler, der har skabt de fleste af billederne, Johann Valentin Haidt, f. 1700, sluttede sig som ung til brødrermenigheden og opholdt sig i Herrnhut 1747-52, netop i den periode, det grønlandske besøg fandt sted. Han har derfor sandsynligvis kendt de grønlandske gæster personligt, hvorfor en vis lighed med deres virkelige udseende er tænkelig.

Nogle af disse billeder gengives i denne artikel, så også et grønlandsk publikum får en mulighed for at se disse fjerne slægtninge afbildet.

Litteratur

David Crantz: Historie von Grönland, Leipzig 1765.

Heinz Israel: Grönland-Eskimo auf europäischer Gemälde. Museum für Völkerkunde, Dresden, Berlin 1965, 5. 35-79 (oplysningerne om de enkelte billeder i artiklen er taget fra denne afhandling).

Mads Lidegaard: Grønlandernes kristning, Nuuk 1993.